

**АСОЦИАЦИЯ НА ПАЦИЕНТИТЕ С ВРОДЕНИ ЛИЦЕВИ
АНОМАЛИИ И ТЕХНИТЕ РОДИТЕЛИ – АЛА**

Говор

Влиянието на цепнатина на небцето

Въведение

Тази брошура е създадена от КЛАПА със съдействието на Специализирани говорни и езикови терапевти и подкрепата на Специална група за говорна и езикова терапия, преведена и издадена от Асоциация АЛА. Тя е предназначена за родители и професионалисти, работещи с деца с цепнатина на небцето или други проблеми, свързани с небцето като субмукозна цепнатина.

Листовката обяснява как произнасяме различните звукове и каква роля играе небцето при говора. Тя също описва какво се случва ако небцето не работи правилно, което се случва при някои деца с цепнатини. И последно, тук е обяснено какво може да се направи, за да се преодолеят трудностите с говора.

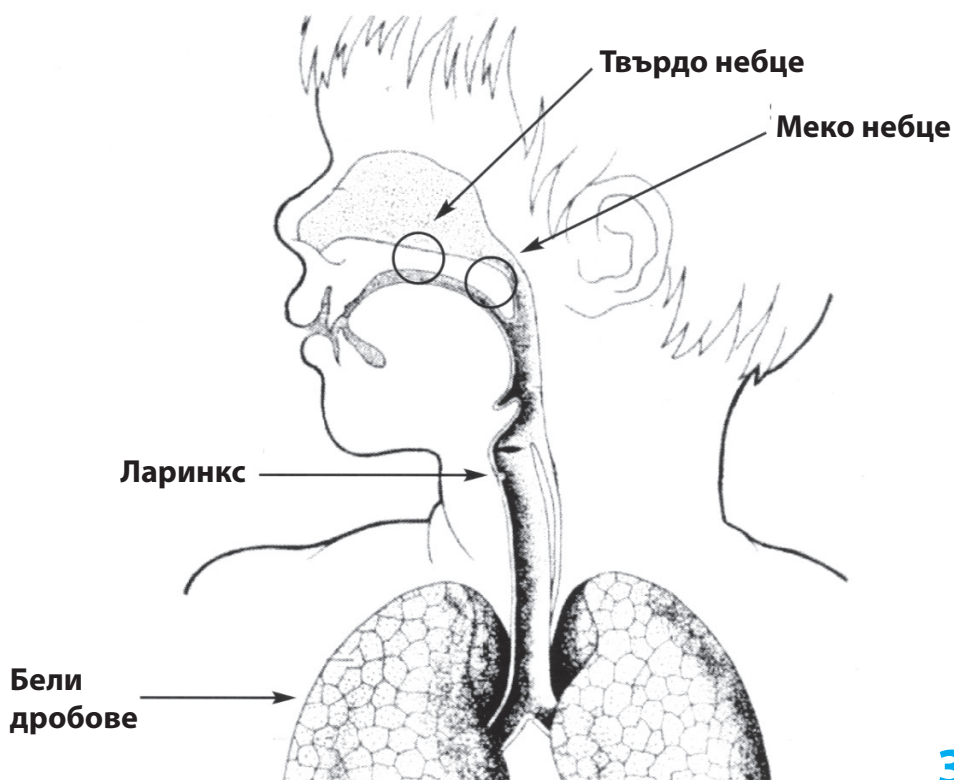
Съдържание

Как изговаряме звуковете?	3
Какво представлява небцето?	5
Какво прави небцето ви когато говорите	6
Когато небцето не работи добре	7
Изследвания и операция	8
Говорна и езикова терапия	9
Други фактори, оказващи влияние	10

В: Как изговаряме звуковете?

О: Когато говорим използваме въздух от белите дробове, ларинкса в гърлото и различни части от устата като език, зъби, устни, твърдо и меко небце.

Въздухът от белите дробове преминава през гласните струни на ларинкса и произвежда звук. Той се формира в различни звукове от движенията на устните, езика и мекото небце.

В: Как произнасяме различните звукове?

О: Изговаряме различните звукове като променяме потока от въздух, използвайки различни артикулационни органи (устни, зъби, език и небце). Има различни начини, по които тези органи се движат едновременно.

Една от основните разлики е колко са раздалечени артикулационните органи един от друг:

- Плътено прилепени (преградни звукове) – **п, б, т, д, к, г**
- Близо един до друг (проходни звукове) – **ф, в, с, з, ш, ж**
- Раздалечени – **а, е, у**

Друга разлика е с кои от артикулационните органи и в коя част се произвеждат звуковете:

- Двете устни – **п, б, м**
- Устни и зъби – **ф, в**
- Предната част на устата – **т, д, с, з, ц, р, л, н**
- Средната част на устата – **ж, ш, ч**
- Задната част на устата – **к, г**

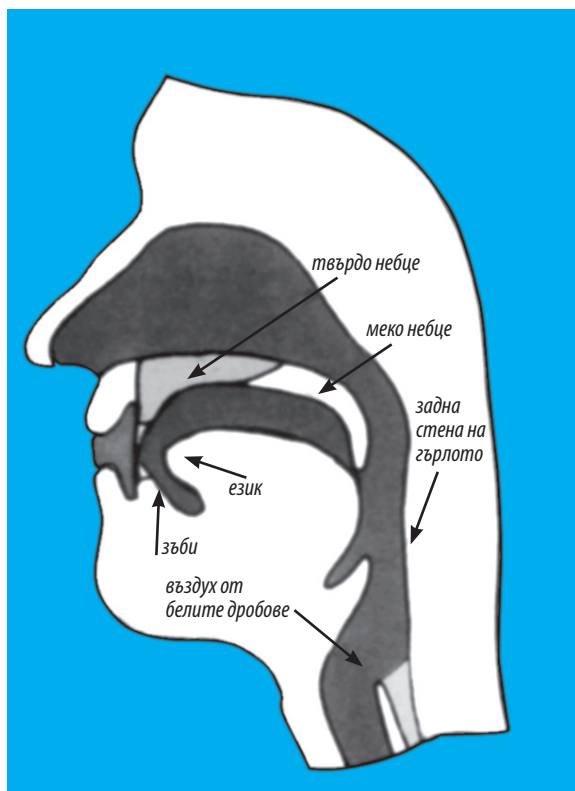
Има две възможности в зависимост от това дали гласните гънки се движат или не:

- Ако не се движат – беззвучни звукове – **п, ф, т, с, ч**
- Ако се движат – звучни звукове – **б, в, д, з**

Небцето винаги има важна роля при говора, и това е обяснено подробно в следващите страници.

В: Какво представлява небцето?

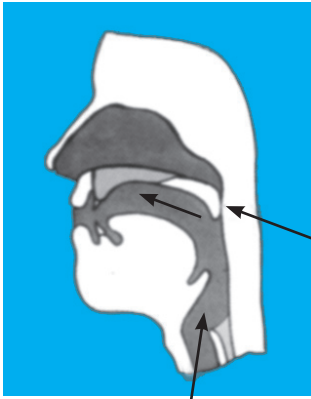
О: Небцето формира тавана на устата. То е съставено от две части: твърда отпред(към зъбите) и мека отзад(към гърлото). В твърдото небе има кост. Мекото е съставено от мускули, които се движат, когато говорите или преглъщате. Ако докоснете с език вътрешността на устата си, ще усетите разликата между твърдото и мекото небе.

разрез на лицето, за да се покаже небцето

В: Какво прави небцето ви когато говорите?

О: Мекото небце е важно, защото се движи нагоре и назад докато говорите. Това движение, в комбинация с движенията на стените на самото гърло, отделя носа от устата и осигурява насочването на въздуха през устата. Това е необходимо за издаването на оралните говорни звукове.

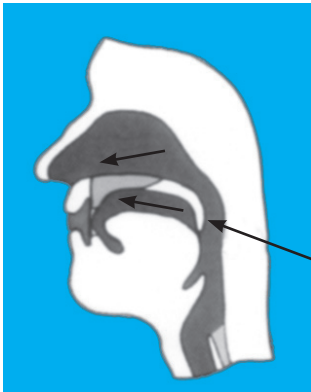

въздух от белите дробове

Фиг. 2

Мекото небце се повдига към задната част на гърлото, за да не преминава въздух към носа.

То е насочено нагоре и въздухът преминава през устата, като при тази позиция на небцето се произнасят повечето звукове: п, т, к, б, д, г, ф, с, ш, ч.

Фиг. 3

Мекото небце е снижено и въздухът преминава и през устата и през носа. При тази позиция се изговарят носовите звукове: м, н.

В: Какво става ако небцето не работи добре?

О: Ако небцето не се движи добре, това може да повлияе на говора по два начина:

Говорът може да звучи носово, ако небцето не разделя достатъчно добре носа от устата и позволява преминаването на въздух в носа, когато не трябва. Така говорът може да придобие носово звучене (обратно на това, когато имате настинка или запушен нос).

Някои звукове може да са трудни за изговаряне ако небцето позволява преминаването на въздух в носа, когато не трябва. Това означава, че в устата има малко въздух от необходимия за ясното им произнасяне. Следователно те може да звучат слабо или да са заменени от неправилни и необичайни звуци.

В: Как логопедът определя колко добре работи небцето на детето?

О: Дете с цепнатина на небцето трябва да бъде прегледано от специализиран логопед, за да се определи колко добре работи мекото небе по време на говор. Деца, които нямат цепнатина на небцето, но говорят носово следва също да се преглеждат от логопед. Той ще установи дали говорът на детето се развива правилно и дали има причини за притеснение. За най-малките деца информацията може да се получи от разговори с родителите, игри с детето и слушане на неговия говор. За по-големи деца обаче терапевтите използват готови тестове за изследване на звуковете и изре-

ченията. Съществуват различни инструментални изследвания за установяване количеството въздух насочен към носа или устата. Говорът на детето често ще бъде записван на видео или аудио касети. Терапевтът ще погледне в устата на детето, за да види мекото небце, зъбите и дали има фистула (дупка) в небцето. Това ще даде определена информация, но ако детето говори носово ще са необходими по-детайлни изследвания, като:

Видеофлуороскопия

Децата се преглеждани на рентген, като говорят и са записвани на видео. Те трябва да произнасят определени думи, а по-големите деца – да повтарят думи и изречения и да броят.

Назоендоскопия

Това изследване представлява прекарването на тънка, гъвкава тръбичка (ендоскоп) с прикачена камера, свързана с видео записвачка, в носа на детето при локална анестезия. Детето трябва да повтаря определени думи и изречения и тестът е записва на видео. Погледът през ендоскоп показва какво се случва в небцето и гърлото от горна страна на небцето и от стените на гърлото.

Прегледите с рентген и ендоскоп, които обикновено се извършват от хирург и рентгенолог, дават детайлна информация за небцето и стените на гърлото, като показват как работят заедно по време на говор. Изследванията показват дължината, дебелината и движенията на небцето и размера, формата и движенията на стените на гърлото.

В: Какво може да се направи, за да се подобри говора на детето?

Хирургическа намеса

Операция на небцето или гърлото може да е препоръчителна за някои деца с цепнатина. Може да се наложи намеса и при други деца, които нямат цепнатина на небцето, но имат по-широко гърло (понякога се образува при премахването на сливиците), късо небце или такова, което не се движи добре.

Операцията може да помогне за намаляване количеството въздух, навлизащо в носа докато детето говори, и да модифицира носовото звучене. Това ще помогне за увеличаване притока на въздух в устата и за подобряване на произношението на някои звукове при говорната терапия. Има различни видове операции на небцето. Хирургът и логопедът от мултидисциплинарния екип ще решат коя е най-подходяща за всяко дете.

Говорна и езикова терапия

Терапевтът ще определи дали има вероятност детето да израсне грешките в говора или ще има нужда от терапия. Ако е необходимо, терапевтът ще определи на кои звукове трябва да се обърне най-много внимание и ще посъветва родителите колко често ще има нужда детето да посещава логопед. Обикновено терапията ще бъде провеждана от логопед, практикуващ в близост до дома на детето, но е добре той да има връзка със специализирания терапевт от екипа. Подкрепата от семейството и насърчаване на децата да правят говорните упражнения е от голямо значение.

Само говорната и езикова терапия може да не е достатъчна за някои деца. Възможно е да има нужда от намесата на други специалисти, както и от хирургическа намеса. Вашият логопед и хирургът ви ще обсъдят тези решения с вас.

Проследяване на развитието

Възможно е екипът да реши, че трябва да се проследи развитието на детето за определен период от време – възможно е да се окаже, че операцията не е необходима.

В: Еднакви ли са проблемите с говора при всички деца, родени с цепнатина на небцето?

О: Не.

Всяко дете, родено с цепнатина, е уникално, също както и неговото говорно и езиково развитие. Повечето деца с рано оперирано небце се научават лесно да говорят, но е възможно някои да изпитват затруднения. Ако детето има проблеми с говора, различни от причинените от цепнатината на небцето, те също ще бъдат взети под внимание. Трябва да се запомни, че всяко дете може да има говорни проблеми. Цепнатината на небцето не винаги е причина за грешки в говора.

В: Има ли други фактори, които може да окажат влияние върху говора на детето?

Слухови затруднения. Всяка загуба на слух може да повлияе на уменията на детето да копира и учи звуковете.

Фистулата (дупка в небцето, която може да се появи след операцията) може да влияе на произнасяните звукове.

Зъбите на детето, в случай, че са неправилно подредени, също както и начина, по който са разположени челюстите, може да предизвика отклонения от правилното произнасяне на различните звукове.

Препоръчваме ви да помолите логопед, специалист в терапията на деца с цепнатина на устната и небцето и подобни състояния, да ви обясни по-детайлно информацията, предоставена в тази брошура.

**АСОЦИАЦИЯ НА ПАЦИЕНТИТЕ С ВРОДЕНИ
ЛИЦЕВИ АНОМАЛИИ И ТЕХНИТЕ РОДИТЕЛИ – АЛА**

За контакти:

Тел.:
E-mail:
Web site:

**Пловдив, бул. „Пещерско шосе“ 66, ет. 4
Отделение по Пластична и
краниофациална хирургия
032/60 29 35
office@ala-bg.com
www.ala-bg.org**